

FÉLREÉRTETT REFORMÁCIÓ

BUZOGÁNY DEZSŐ*

Kivonat

Tekintettek arra, hogy sok pontatlan meghatározás és súlyos félreértés honosodott meg az erdélyi köztudatban a reformáció lényegét illetően, alább sorra vesszük és megpróbáljunk néhány mondatnyi magyarázattal tisztázni ezeket. Sokan és szívesen nevezik a reformációt hitújításnak. Egyháztörténészeink is használták a szót, sőt a reformáció századában hitvalló őseink is óhíthú és újhíthú prédikátorokról beszéltek. A meghatározás téves, még akkor is, ha a reformáció jellegének kifejezésére alkalmasnak tartották. A kommunista korszak történetírása szívesen nevezte a reformációt két társadalmi csoport osztályharcának, mondván, hogy „egyházi köntösben jelentkező forradalom” volt. Aki ezt így állítja be, az semmit sem értett meg e jelenségből. Helyenként azt is lehet olvasni, hogy a reformáció a humanizmus és reneszánsz egyházi lecsapódása. A humanizmus, mint neve is mutatja, a humánusra, vagyis az emberre tekint, a reformáció esetében viszont egészen másképpen áll a helyzet, mert itt az ember lekerül talapatról és Isten veszi át a helyét. Azt is mondják, hogy a reformáció teljesen új kezdet volt, végleges szakítás a középkori egyházzal, teljes kiválás abból, elhatárolódás mindattól, ami valamiben is emlékeztetett erre. Erdélyben a reformáció eredményeként létrejött egyház-testek nem leszakadtak, hanem inkább csak ugyanazon általános keresztyén értékek szerkezetében megújulva átcsoportosultak. A reformáció tehát nem volt tervszerűen kivitelezett leszakadás. Heltai Gáspár meghatározása meglepően és váratlanul egyszerű. Heltai Gáspár a 16. század hetvenes éveiben az alábbi tömör mondatban látta a reformáció lényegét: tél-túl (értsd: itt is ott is) villámlani kezdett az Istennek ígéje. A reformáció tehát ígéhirdetés, s akár hiszünk, akár nem az ígéhirdetésben, 16. századi történelmi jelenségként mindenképpen számolnunk kell vele. Sokáig kísértett a leegyszerűsítő fogalmazás, amely kerülte szembesülni a reformáció belső tartalmával: a reformáció lényegéből adódik a tudatos nyelvpolás, nyelvtisztítás, nyelvújítás, az egységes nemzeti nyelv és nemzettudat, az oktatás stb. Meggyőződésem, hogy erős ígéhirdetői küldetéstudat nélkül nem kezdődött volna el az alkalmas nyelvi infrastruktúra kiépítése először a szóbeli közlésre, aztán a Szentírás korszerű átültetésére. Motivációjuk ez lehetett: ha Isten méltónak tartotta megszólalni magyar nyelven is, akkor méltóvá kell tenni nemzeti nyelvünket Isten ígéjéhez, alkalmassá kell tenni arra, hogy üzenetét pontosan továbbítsa. A reformáció kiegészítette a reneszánsz és humanizmus embereszményére tekintő jelmondatot (sapiens et eloquens) egy igen lényeges szóval, amely a reformációnak már említett lényegéből természetszerűen fakadt. A szó pietas, és így lett a reformáció jelmondata: *sapiens atque eloquens pietas*, azaz bölcs és ékesen szóló kegyesség. A kegyes élet alapja, forrása és tartaléka az Isten lényegéről tanító Ige, illetve ennek látható és kézzel fogható tárgyasult formája a Szentírás. Ezt forgatták az iskolákban: belőle tanult olvasni a kisdíák és tanrendszert kiépíteni a tapasztalt tudós. A reformáció tehát nem hitújítás, nem mozgalom, nem leválás, nem kulturális forradalom, nem népnevelés, nem anyanyelvpolás, még csak nem is át- vagy újraalakítása, reformálása valaminek, a ref. lényege egyszerűen ígéhirdetés.

DKE 2017

Email: [dke\[at\]southeast-europe.org](mailto:dke[at]southeast-europe.org)
A folyóirat: <http://www.southeast-europe.org>

Figyelem! *Kedves Kutató!* Ha erre a tanulmányunkra hivatkozik, vagy idézi annak egy részét, kérjük, küldjön erről egy email-t a főszerkesztő részére a [dke\[at\]southeast-europe.org](mailto:dke[at]southeast-europe.org) címre. *A cikket a következőképpen idézze:*

Buzogány Dezső: Félreértett reformáció. *International Relations Quarterly*, Vol. 8. No.1 (2017 Tavasz) 9 p.
Együttműködését köszönöm. *A főszerkesztő*

---

* A szerző: *Buzogány Dezső PhD* (1957) egyháztörténész, a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet professzora.